

DE KATHOLIEKE CONTRAREFORMATIE IN DE 21STE EEUW

HIJ IS VERREZEN !

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT / P106088
V.U.: E. GOVAERTS, POSTBUS 14, B - 2650 EDEGEM

NR. 44 / MAART-APRIL 2010
AFGIFTEKANTOOR: ANTWERPEN X

ABBÉ GEORGES DE NANTES **1924 – 2010**

Het opgebaarde lichaam van abbé de Nantes, overleden op 15 februari 2010, tijdens de uitvaartdienst.

UIT DE HOMELIE

DOOR P. RAYMOND ZAMBELLI

RECTOR EMERITUS VAN DE HEILIGDOMMEN VAN LISIEUX EN LOURDES

« Het komt mij niet toe om hier het leven te verhalen van de uitzonderlijke man die abbé Georges de Nantes was, en evenmin om een lofrede op hem te houden. Anderen, die hem beter gekend hebben, zullen dit ter harte nemen als een gewettigde plicht van nagedachtenis en erkentelijkheid.

« De liturgie van de doden spoort ons aan tot terughoudendheid en soberheid, om de essentie niet uit het oog te verliezen. En die essentie is vervat in het vertrouwvol gebed, in de innige smeekbede die we in de Requiemmis richten tot God die zo rijk is aan erbarmen :

« *“Heer, aan wie het als enige toekomt te oordelen en te vergeven, wij bidden U voor de ziel van onze broeder Georges.”* Alles is gezegd in deze enkele woorden : *“Heer, aan wie het als enige toekomt te oordelen en te vergeven.”* »

« Om terug te komen op mijn laatste ontmoetingen met abbé de Nantes in de avond van zijn leven, ik zal altijd de ontroerende herinnering bewaren aan mijn eerste bezoek in zijn kamer die dienst deed als ziekenboeg.

« Hij was bedlegerig, niet meer in staat om te spreken en verplicht tot immobiliteit, zodat hij nog slechts kon communiceren met zijn blik – maar wat voor een blik ! Ik zie hem vóór me, omringd door zijn broeders die mekaar aflostten aan zijn ziekbed als even zoveel engelbewaarders. In die kamer heerste een klimaat van vrede, sereniteit, tederheid, voorkomende naastenliefde en gebed, een klimaat dat zijn echte zuurstof was, want het is waar dat men niet kan leven of overleven zonder liefde. Daar ligt het geheim van die onwaarschijnlijke levensduur, die hem heeft toegelaten om temidden van u te blijven tot op de ochtend van 15 februari toen de Heilige Maagd hem is komen halen, zoals broeder Bruno zo terecht geschreven heeft in zijn overlijdensbericht.

« Dag en nacht kon abbé de Nantes inderdaad het vlak tegenover hem geplaatste beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Fatima aanschouwen, voor wie hij zo’n grote devotie had. Het lijkt geen twijfel dat zij hem vaak toegefluiserd heeft wat zij op 13 juni 1917 toevertrouwde aan Lucia : *“Verlies de moed niet. Ik zal je nooit in de steek laten ! Mijn Onbevlekt Hart zal je toevlucht zijn en de weg die je tot bij God zal leiden.”* »

« Ook al daalde hij regelmatig af naar de kapel, toch was zijn kamer zijn eigenlijke bidkapel. Zijn ziekenbed diende hem tot pateen waarop hij, in de stilte en het mysterie, zichzelf kon offeren aan de Barmhartige Liefde van de goede God en deze offergave bij elke klopp van zijn hart kon vernieuwen, zoals de kleine Thérèse van Lisieux het ons onderwezen heeft. Voortaan toont hij zich aan ons met de trekken van de Heilige Kindsheid en het Heilig Aansijn. Hij was arm geworden, vol vertrouwen en aan zijn lot overgelaten als een kind. Hij vervulde de voorwaarde die Jezus had gesteld om binnen te gaan in het Koninkrijk : *opnieuw een kind worden.* »

« En in die gelijkvormigheid aan de lijdende en gekruisigde Christus beleefde hij de aanbevelingen van de apostel Paulus aan zijn leerling Timotheüs :

« *“Zijn wij met Hem gestorven, dan zullen wij ook met Hem leven. Lijden wij, dan zullen wij ook met Hem heersen”* (2 Tm 2, 11-12).

« Het is ongetwijfeld op die manier dat hij voor zichzelf, voor de zijnen, zijn “geliefden”, en voor de Kerk zoveel kostbare genaden verkregen heeft. »

GRAFREDE DOOR BROEDER BRUNO VAN JEZUS OP HET KERKHOF

« *“Zalig die vervolging lijden om de gerechtigheid”* (Mt. 5, 10). Heel het leven van onze geliefde Vader was een kruisweg en een martelaarschap, zoals dat van Onze Heer Jezus Christus en om dezelfde reden : in de gedachte aan ***de hel waar de zielen van de arme zondaars heen gaan.*** En zoals Onze Heer Jezus Christus die gestorven is na ter dood veroordeeld te zijn door de joodse gezagsdragers, heeft hij zich met al zijn krachten, publiekelijk, verzet tegen de krachten van de hel die losgebroken waren tot in de Kerk toe. In die strijd was hij omgeven door een handvol broeders en zusters, en door een kleine “falanx” van leerlingen en vrienden. Ten prooi aan de haat en het misprijzen van de hiërarchie van de Kerk, aan het verveelde of dodelijke stilzwijgen van collega’s en confraters, een moedige en zo troostende uitzondering niet te na gesproken. Dank u, pater.

« Er is geen precedent voor het feit van abbé de Nantes : in de loop van tweeduizend jaar Kerk kent men geen enkel proces aangespannen tegen een Paus, tegen een Concilie – zoals de processen die hij aangespannen heeft op grond van uitdrukkelijke beschuldigingen – dat hangende is gebleven, zonder antwoord, zonder oordeel ! In afwachting van het onfeilbaar oordeel van de opperste Rechter maakt deze stilte, om niet te zeggen dit plichtsverzuim, van onze Vader en stichter van de Kleine broeders en Kleine zusters van het H. Hart niet alleen een legitiem gelovige van de Kerk en een ware priester van Jezus Christus, maar ook een kerkleraar en een belijder van het Rooms-katholiek geloof in onze tijden van geloofsafval.

« Hij is niet dood. Hij is het leven binnengegaan, als een klein kind, gelijkend op de zalige Louis Martin van wie de “dementie” de kleine Thérèse in 1889 deed zeggen : *“Papa is het kleine kind van de goede God.”* Ter attentie van diegenen die zijn vernedering hadden gedeeld voegde zij er aan toe : *“Om hem groot lijden te besparen wil de goede God dat wij voor hem lijden !”* »

« En in 1894, aan haar zus Léonie : *“De dood van Papa maakt op mij niet de indruk van een overlijden maar van een echt leven. Ik vind hem terug na zes jaar afwezigheid, ik voel hem rondom mij terwijl hij naar me kijkt en me beschermt.”* »

« Dierbare broeders en zusters, beste vrienden en falangisten, zijn wij niet nog meer verenigd nu wij naar de Hemel kijken en er een Vader ontdekken ? Zonder moeder Marie-Noël te vergeten, en broeder Hugues en zijn ouders en grootouders, kortom, heel de *Falanx van de Onbevleete* die wij daar weldra opnieuw zullen vormen rondom hem, onze geliefde Vader, zoals wij ze hier beneden al vormen in het Onbevlekt Hart van Maria, want het leven is zo kort ! En dan zullen wij verenigd zijn om niet meer van elkaar gescheiden te worden, en wij zullen gelukkig zijn dat we als goede en trouwe dienaars gevochten hebben opdat de Mensenzoon bij zijn terugkeer nog het geloof op aarde zou vinden... *Amen !* »

O CRUX, AVE, SPES UNICA !

OVERWEGINGEN BIJ DE AARDBEVING OP HAÏTI

IN haar groot Geheim van 13 juli 1917 toonde Onze-Lieve-Vrouw aan de drie herdertjes « **een grote stad die voor de helft in puin lag** ». Honderd jaar later toont Haïti ons het beeld van een volledig verwoeste miljoenenstad.

De twee gebeurtenissen staan in verband met elkaar, want het visioen van 13 juli 1917 was vergezeld van verzoeken van de H. Maagd die niet werden ingewilligd : het dagelijks bidden van het rozenhoedje, de aanbeveling door de hiërarchie van de eerherstellende devotie van de eerste zaterdagen van de maand, de toewijding van Rusland aan het Onbevlekt Hart van Maria door de Paus in vereniging met de bisschoppen.

Vermits de hiërarchie op geen enkele manier rekening heeft gehouden met het visioen van 13 juli 1917 gaat God

zelf geeft toe dat hij deze zienswijze niet deelt. Hij verkiest om over solidariteit te spreken. In zijn zondagspreek heeft hij het vooral over “ de kracht die uit God kan geput worden om deze uitdaging het hoofd te bieden, dankzij wederzijdse hulp en solidariteit ” » (*La Croix* van 19 januari).

Er is geen erger straf dan deze verblinding van de geestelijkheid.

In het visioen van 13 juli 1917 is sprake van « **een groot Kruis** » dat de H. Vader bereikt na door de « **grote stad die voor de helft in puin ligt** » getrokken te zijn. In Port-au-Prince zijn de kathedraal, de kerk van Sint-Antonius van Padua en de kerk van het Heilig Hart volledig ingestort. Maar temidden van de ruïnes is een groot kruis rechtop blijven staan. Zoals te verwachten

Bij de verschrikkelijke aardbeving van 12 januari in Port-au-Prince zijn de kathedraal, de kerk van Sint-Antonius van Padua en de kerk van het H. Hart volledig ingestort. Maar temidden van de ruïnes is een groot kruis ongeschonden rechtop blijven staan, als teken van hoop... en als een oproep tot bekering. © AED

verder met ons te verwittigen voor de hel die zoveel zielen wacht. Hij doet dat door middel van “tekenen des tijds”, gebeurtenissen die het profetisch visioen dat aan drie kinderen in het geheim werd toevertrouwd in vervulling doen gaan in de ogen van heel de wereld.

« Voor vele Haïtianen is deze aardbeving een straf van God. “Dat stemt overeen met het geloof van de mensen hier, met hun cultuur”, legt pater Michel uit, een Fransman die sedert vijftig jaar in Haïti leeft. “Zij zien er de bestraffing in van een volk dat slecht gehandeld heeft met betrekking tot zijn godsdienstige overtuiging.” Pater Michel

was, is de foto van dit kruis natuurlijk niet in het dagblad *La Croix* verschenen !

En Onze-Lieve-Vrouw ? In het aangehaalde visioen van Fatima kan de onmetelijke schade die wordt aangericht door « **het vlammende zwaard** » van de Engel uit de Hemel slechts op één manier beperkt worden : door de hand van de H. Maagd Maria. « **Maar de vlammen doofden uit toen zij in aanraking kwamen met het schitterend licht dat Onze-Lieve-Vrouw er vanuit haar rechterhand op liet stralen.** »

Hoelang zal zij dit nog blijven doen ?

« ALS GIJ U NIET BEKEERT... »

« In de schaduw van de verwoeste kathedraal hebben zaterdag verschillende duizenden katholieken, onder wie de Haïtiaanse president René Préval en zijn echtgenote, vurig deelgenomen aan de uitvaartdienst voor Mgr. Serge Miot, de aartsbisschop van Port-au-Prince [die bij de aardbeving omkwam]. Zijn hulpbisschop, Joseph Lafontant, herinnerde in zijn preek aan het devies van de overledene : “Niet zichzelf laten dienen, maar zelf dienen”, en aan de inzet van Mgr. Miot voor de armen. Hij bracht de woorden van Jezus in herinnering : “WEEST WAAKZAAM, WANT DE MENSENZOON ZAL KOMEN OP HET UUR WAAROP GIJ HEM NIET VERWACHT” » (La Croix).

Het vervolg van de woorden van de hulpbisschop is helemaal conciliair van strekking :

« Daarna voegde Mgr. Lafontant hier aan toe : “De Schepper nodigt ons uit om deel te nemen aan de schepping van een nieuw land, een nieuwe Haïtiaan, een nieuwe wereld.” »

Conciliaire taal, genre GAUDIUM ET SPES ! Uit de catastrofe zal zogezegd een nieuwe mens geboren worden, « een nieuwe Haïtiaan »... voor de « nieuwe wereld » die de Amerikanen op poten zullen zetten !

Zulke taal is niet de taal van het Evangelie. In de tijd van Onze Heer Jezus Christus kwamen ook catastrofes voor. Eén van deze rampen liet een diepe indruk na op zijn tijdgenoten, namelijk de instorting van de toren van Siloë. Jezus zei daarover :

« MEENT GIJ DAT DIE ACHTTIEN DIE DOOR HET INVALLEN VAN DE TOREN VAN SILOË GEDOOD ZIJN SCHULDIGER WAREN DAN AL DE ANDERE BEWONERS VAN JERUZALEM ? NEEN, ZEG IK U ; MAAR ALS GIJ U NIET BEKEERT, ZULT GIJ ALLEMAAL EVEN GOED OMKOMEN » (Lc. 13, 4-5).

Dat is de waarheid die ons al twintig eeuwen geopenbaard is.

ZELFVERNIETIGING

Het tijdschrift *Valeurs actuelles* ontleedt gedetailleerd het hele proces van zelfvernietiging van de voormalige parel van de Caraïben. « De natuur is wreed, maar de Haïtianen dragen zelf een groot deel van de verantwoordelijkheid voor het totale failliet van hun land » (21 januari 2010).

Gedurende meer dan twee eeuwen onafhankelijkheid (1804-2010) is Haïti het toneel geweest van ongeveer 180 staatsgrepen. Kan de democratie een land en zijn inwoners ruïneren ? « Ja, zeker en vast, in het geval van Haïti » (*ibid.*). Niet alleen in het geval van Haïti overigens... Sinds de Franse Revolutie bevinden al onze landen zich in de situatie van Haïti. En de Kerk zelf sinds 1965.

« Bovenop de chaos van de natuur is de anarchie gekomen. » De schrijver van het artikel zegt het niet, maar de man die veel bijgedragen heeft tot de anarchie is niemand minder dan Paus Joannes-Paulus II. Toen de Opperherder van de katholieke Kerk in 1983 voet aan wal zette op Haïti verklaarde hij : « **Het moet hier veranderen !** ». Drie jaar later, in 1986, « veranderde het » inderdaad : een opstand maakte een einde aan het regime van Jean-Claude Duvalier, *Baby Doc*, die in 1971 zijn vader François, *Papa Doc*, was opgevolgd.

« Na bijna dertig jaar dictatuur onder de Duvaliers (1957-1986) geloofde men in een betere toekomst. » Dat kon toch ook niet anders, voor zo'n katholiek land en na het bezoek van zo'n grote Paus ! De realiteit was echter helemaal anders : « De twintig jaren die volgden (1988-2008) waren **een echte hellevaart**. De ene staatsgreep kwam na de andere » in een land dat geen enkele stabiliteit meer vertoonde en steeds dieper wegzonk in de ellende. « Af en toe was er een democratisch tussenmoment, in de regel voorafgegaan of gevolgd door een algemene “opkuisoperatie” : de liquidatie met de machete van de handlangers van het voorbije regime. »

EEN PACT MET DE DUIVEL ?

In 1791 brak in de toenmalige Franse kolonie *Saint-Domingue*, de “parel van de Antillen”, onder de Afrikaanse negerslaven een revolutie uit die gericht was tegen de blanken. De leider van de opstand was een zekere Dutty Boukman, een hogepriester (*houngan*) van de voodoo. In de nacht van 14 op 15 augustus leidde hij in het *Bois Caïman* bij Cap-Français (het huidige Cap-Haïtien, aan de noordkust van het eiland) een ceremonie waarin de geest Ezili Dantor werd opgeroepen. Een vrouw in trance sneed met een mes de keel van een zwart varken over waarna het bloed van het dier aan alle aanwezigen te drinken werd gegeven. De rebellen vroegen de geest om hen te helpen in hun bevrijdingsstrijd en de blanken aan hun messen uit

te leveren. Kort daarop brak de hel los en gingen de eerste plantages in de vlammen op, terwijl een niets ontziende jacht begon op al wie blank was.

De ceremonie in het *Bois Caïman* werd voor het eerst gedocumenteerd beschreven door Antoine Dalmas in zijn « *Geschiedenis van de revolutie op Saint-Domingue* » (1814). Alle hierboven beschreven feiten zijn terug te vinden op een officiële website van de republiek Haïti, en de plek in het bos is op 14 augustus nog altijd het toneel van voodoooplechtigheden.

Boukman was een intrigerende figuur. Men vermoedt dat hij een moslim uit Jamaïca was en dat hij zijn naam kreeg naar het boek dat hij altijd bij zich droeg, een koran.

Tijdens de ceremonie van het *Bois Caïman* zou hij opgeroepen hebben om « alle afbeeldingen van de God van de kolonisten » te vernietigen.

In 1804 werd de opstand met succes bekroond en werd Haïti de eerste zwarte republiek ter wereld. Meer dan drieduizend blanke kolonisten die niet op tijd waren kunnen vluchten naar Cuba of Louisiana werden genadeloos afgeslacht. Terwijl het katholicisme tevoren de officiële staatsgodsdienst was geweest, werd door de republiek godsdienstvrijheid afgekondigd : de voodoo die door de negerslaven vanuit de oerwouden van West-Afrika was binnengebracht op het eiland kon zich ongestoord als een kankergezwel beginnen ontwikkelen.

« In 1988 werd Leslie Manigat, bijgenaamd “Hippo” (Nijlpaard) omwille van zijn omvangrijk postuur, democratisch verkozen. » Zijn bewind zou maar drie maanden duren. « Het leger had de democratische overgang beschermd en de leider ervan, generaal Henry Namphy, had de soldij van de militairen met 40 % verhoogd. Voor de soldaten was hij hun “Chouchou”, waardoor hij zich meester kon maken van de presidentiële zetel. De inwoners van Port-au-Prince, bekend om hun gevoel voor humor, zegden fijntjes: “We zijn geregeerd door de Vader [Papa Doc], daarna door de Zoon [Baby Doc] en nu door de simpele van geest!” »

Maar het ergste moest nog komen. « Haïti dacht nog aan een mirakel [!] toen in december 1990 Jean-Bertrand Aristide werd verkozen, een uitgetreden priester van extreemlinkse signatuur. » Inderdaad, de duivel kan soms zelf een mirakel doen... « Zijn presidentschap was chaotisch, met een militaire staatsgreep in 1991, een driejarige ballingschap en zijn terugkeer naar de macht in oktober 1994 onder de bescherming van een Amerikaans expeditiekorps. Onder zijn bewind vierden cliëntelisme, bendeoorlogen en corruptie hoogtij en ging Haïti nog verder de dieperik in. De vrienden van Aristide werden “de grote eters” genoemd. Duizenden Haïtiaanse bootvluchtelingen zochten hun heil in de Verenigde Staten. »

« De voormalige premier van Aristide, René Préval, volgde

hem op : in december 1995 werd hij voor een termijn van vijf jaar tot president gekozen. In 2001 slaagde Aristide er in om de presidentiële zetel terug in handen te krijgen, dankzij getrukeerde verkiezingen. » De ex-priester schakelde de politie en paramilitaire organisaties in om de oppositie te intimideren en uit te schakelen. Arbitraire arrestaties en politieke moorden waren aan de orde van de dag. Tegelijkertijd floreerde de drugstrafiek : « Aristide maakte van het land een narcoticaland », gaf de internationale drugstrafikant en boezemvriend van de president, Beaudoin Ketant, op zijn proces toe (26 februari 2004).

ZO IS DE WERELD GEWORDEN...

Vanaf eind 2003 regeerde Aristide bij decreet, in de beste Duvalier-traditie. Protesten tegen zijn regime leidden tot een gewapende opstand en de inname door rebellen van de tweede grootste stad van het eiland, Cap-Haïtien. De president ontvluchtte Haïti op 29 februari 2004 op een Amerikaans vliegtuig – al beweerde hij zelf dat hij zonder pardon gekidnapt werd.

Om het hoofd te bieden aan de chaotische situatie werd Haïti op vraag van interim-president Boniface

Alexandre onder voogdij van de UNO geplaatst. « Om iets te doen aan de ten hemel schreiende gebreken van wat in feite een fictieve staat is installeerden de Verenigde Naties een “stabiliseringsmissie” met vele honderden functionarissen en verschillende duizenden Blauwhelmen. De schijn was gered », aldus nog altijd Valeurs actuelles. De hele operatie kon niet beletten dat in april 2008 voedselrellen uitbraken omdat de prijzen van de levensmiddelen de hoogte in schoten.

De verschrikkelijke aardbeving van 12 januari jl. maakte een bruusk einde aan de “stabiliseringsmissie”. « De aardbeving heeft alles opgeslokt. Deze ramp is tragisch omwille van de doden. Maar zij is ook angstaanjagend voor de overlevenden. De directrice van een rusthuis in Léogane, een stad op een dertigtal kilometer van Port-au-Prince gelegen, drukte zich als volgt uit tegenover een journalist van Europe 1 : “Tevoren hadden wij geen land ; nu hebben wij helemaal niets meer. Tevoren was de regering afwezig ; nu is zij helemaal verdwenen.” Midden in de immense catastrofe van de aardbeving laat de complete

verdwijning van de staat de mensen gehavend en ontredend achter vóór een gapend gat. Wie is verantwoordelijk, wie beschermt, wie komt ter hulp, wie opent de weg ? » (ibid.)

Alles wel beschouwd toont Haïti ons op een brutale manier hoe de wereld er vandaag de dag écht uitziet.

Het Tweede Vaticaans Concilie kondigde ons een “nieuwe” wereld aan in het teken van de

Het tabernakel en het beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes werden onbeschadigd tevoorschijn gehaald uit het puin van de kerk van het H. Hart in Port-au-Prince. Een voorteken en een fingerwijzing. © AED

vreugde en de hoop, GAUDIUM ET SPES, nadat het eerst bij monde van de “zalige” Paus Joannes XXIII alle « onheilspropheten » veroordeeld had...

Maar het onheil is neergedaald over een wereld waarin niemand nog « verantwoordelijk » is, niemand nog « beschermt », niemand « ter hulp komt » of « de weg opent ». Zelfs de Kerk niet. Vooral de Kerk niet, sinds zij met het Tweede Vaticaans Concilie de cultus van Jezus Christus en van zijn goddelijke Moeder verloochend heeft om zich over te leveren aan de cultus van de mens. In Haïti heet die cultus van de mens vodou, de animistische religie die door de negerslaven meegebracht werd uit Benin en andere West-Afrikaanse landen en die de Haïtianen zo dierbaar is. Jean-Bertrand Aristide, de uitgetreden Rooms-katholieke priester die president werd, erkende de vodou op 4 april 2003 trouwens als een officiële godsdienst van Haïti. Verbaast ons dat ? Ook de katholieke Kerk heeft deze religie “erkend” op de dag dat zij met de conciliaire verklaring DIGNITATIS HUMANAe de vrijheid van godsdienst afkondigde...

broeder Bruno van Jezus

DE TERUGKEER NAAR DE SYNAGOGES

Toen Benedictus XVI op 19 december 2009 de "heldhaftigheid van de deugden" van zijn voorganger Pius XII erkende, wat de weg vrijmaakt naar de zaligverklaring van de *Pastor angelicus*, klonken vanuit joodse hoek scherpe protesten. De Paus haastte zich om de Joden te sussen tijdens zijn bezoek aan de grote synagoge van Rome.

IN mei van vorig jaar bracht Paus Benedictus XVI een bezoek aan het H. Land, als « *man van gebed, dialoog en vrede* » zoals hij het zelf uitdrukte. De katholieke patriarch van Jeruzalem, Mgr. Fouad Twal, onderstreepte een tijd geleden dat het pauselijk bezoek vanuit politiek oogpunt « *geen enkele verandering* » heeft te weeggebracht: « *De angst heerst op de Olijfberg* » (22 november 2009). De joodse kolonisten gaan verder met het inpalmen, stukje bij beetje, van het oostelijk, Palestijns deel van Jeruzalem. Op het dak van een groot gebouw achter het klooster van de benedictinessen, op de Olijfberg, wappert een reusachtige Israëlsche vlag; het gebouw, dat dag en nacht bewaakt wordt door gewapende mannen, behoort toe aan *Elad*, de organisatie van de joodse kolonisten.

« Deze vlag die op het hoogste punt van de stad wappert, is het symbool geworden van de politiek die de meest radicale groepen binnen de zionistische koloniale beweging in gang gezet hebben: het opkopen en annexeren van eigendommen en gronden » (*Le Figaro*, 16 december 2009).

Hoelang nog zullen de christenen, in de tang genomen tussen Joden en Arabieren, in het H. Land kunnen overleven? Hoewel het bezoek van de Paus hoop gewekt had voor een betere samenwerking is er vanwege de Israëlsche regering « *geen enkel teken, geen enkel gebaar, geen enkele maatregel van verbetering of verlichting* » gekomen, betreurt Mgr. Twal: « *Als de Paus er niet in geslaagd is, en de president van de Verenigde Staten evenmin, van welke instantie moeten wij de politieke redding dan verwachten?* »

VAN HET ONBEVLEKT HART VAN MARIA, Monseigneur! En van niemand anders.

Maar als de Paus er de voorkeur aan geeft om zich in de richting van de synagoge te keren, dan kunnen de christenen van het H. Land alleen nog maar hun ogen uit hun hoofd schreien – tenzij ze zich laten besnijden!

Benedictus XVI begaf zich op zondagavond 17 januari naar de grote synagoge van Rome, een reusachtig gebouw « dat in 1904 opgetrokken werd met de bedoeling te kunnen rivaliseren met de barokke heiligdommen van de Stad » (*La Croix*, 18 januari 2010).

« *Hij die zondag gaat bidden in de synagoge beleeft de dialoog met de Joden aan de basis* », aldus pater Guggenheim van het college van de bernardijnen in Parijs. « *Hij noemt Maria "dochter van Sion"*. » Uitstekend! De Paus staat daarmee in de lijn van heel de katholieke Traditie. Het enige wat hij nog zou moeten doen is ervoor zorgen dat Maria ook door de Joden zo aanroepen wordt, en dat zij zelf de *Toledôt Jeshu* in brand steken die de Kerk vroeger aan de brandstapel prijs gaf uit respect voor Christus en zijn Heilige Moeder.

Ook Jezus begaf zich naar de synagoge van zijn geboorteplaats Nazareth, maar omdat « *geen profeet in*

zijn eigen geboortestad erkend wordt » » was de weerstand groot: « *Toen ze dit hoorden, werden allen in de synagoge woedend. Ze sprongen op, wierpen Hem de stad uit en voerden Hem naar de rand van de berg waarop hun stad was gebouwd om Hem naar beneden te storten. Maar Hij ging midden door hen heen en vertrok* » (Lc. 4, 28-30).

Benedictus XVI ging te voet naar de synagoge van Rome, « *de Grote Tempel van de Romeinse Joden* » zoals hij het in zijn toespraak zei. Hij echter kreeg niet te maken met vijandigheid, want hij lette er wel voor op hen niet te provoceren zoals Jezus gedaan had. De Paus sprak over « *de ruimte voor dialoog, het wederzijds respect, het groeien van de vriendschap, het gemeenschappelijk getuigenis tegenover de uitdagingen van onze tijd die ons uitnodigen om samen te werken aan het welzijn van de mensheid* » enzovoort. Het resultaat was dan ook helemaal anders: tot tienmaal toe werd er luid geapplaudisseerd door de joodse gemeenschap van Rome.

De Paus verkoos de tragedie van de Shoah in herinnering te brengen liever dan de tragedie van het Lijden van Christus, ongetwijfeld omdat hij van mening is dat dit laatste de Joden niet aangaat. Hij had het kort over de bijdrage van de katholieke Kerk aan het tijdelijk heil van de Joden; niettemin vroeg hij vergiffenis voor de verantwoordelijkheid van de Kerk met betrekking tot het antisemitisme en bekende hij schuld in naam van zijn voorgangers – in plaats van aan de Joden te vragen dat zij berouw zouden tonen, zoals de H. Petrus en al zijn opvolgers nochtans deden tot aan het Tweede Vaticaans Concilie.

Benedictus XVI heeft er definitief voor gekozen om in alles de voetstappen van Joannes-Paulus II te drukken, van wie hij letterlijk de boodschap van berouw overnam die de Poolse paus op 26 maart 2000 in een spleet van de Klaagmuur stak.

In antwoord op een zekere ongerustheid waaraan de opperrabbijn van Rome, Riccardo di Segni, uitdrukking gaf, verklaarde de Paus dat Vaticanum II het fundament zou blijven van de goede verstandhouding die vandaag de dag tussen christenen en Joden heerst: « *Het Concilie gaf een sterke stimulans aan ons onomkeerbaar voornemen om verder het pad van de dialoog, de broederlijkheid en de vriendschap te bewandelen.* » Vaticanum II maakte een einde aan de "theologie van de substitutie" (dixit Ratzinger als kardinaal) die bijna tweeduizend jaar lang in voege was, en volgens dewelke de Kerk het ware Israël is dat het ontrouw geworden volk van het Oude Verbond opgevolgd is.

De opperrabbijn mag gerust zijn: als het van Benedictus XVI afhangt, is de katholieke Contra-reformatie nog lang niet aan de orde.

broeder Bruno van Jezus

DE MARTELAREN VAN GORCUM

BLOEDGETUIGEN VOOR DE EUCHARISTIE, DE H. MAAGD EN DE PAUS

Kort geleden publiceerde historicus Ben Hartmann bij uitgeverij Colomba een rijkelijk geïllustreerd boek over « *De martelaren van Gorcum* ». Wij grijpen deze publicatie aan om voor onze lezers het verhaal te brengen van deze “vergeten” martelaren uit de 16de eeuw, slachtoffers van een weerzinwekkend protestants fanatisme.

OVER het lijdensverhaal van de negentien martelaren van Gorcum zijn wij opvallend goed gedocumenteerd. Eerst en vooral zijn er de werken van twee rechtstreekse ooggetuigen, Rutger van Est en Pontus de Huyter, die beiden in de stad woonden op het moment van de gebeurtenissen. Rutger van Est, als overtuigd katholiek op 27 juni 1572 mee opgesloten in het kasteel samen met zijn oom Nicolaas Pieck, kon ontsnappen en verzamelde nadien alle mogelijke inlichtingen over de vermoorde geestelijken ; hij schreef over hun passie een gedicht in 30 strofen. Pontus de Huyter, die kanunnik in Gorcum was en de kalvarietocht van de martelaren tot kort vóór de executie gedeeld heeft, stelde over het martelaarschap een rijmverhaal op.

Verder is er de brief die Willem van Est, broer van Rutger, in hetzelfde jaar schreef aan een vriend in Keulen en waarin hij het hele relaas doet van het martelaarschap. Deze brief werd in 1572 in de Rijnmetropool buiten weten van de schrijver om gedrukt als een pamflet en maakte de lotgevallen van de Gorcumse bloedgetuigen in brede kring bekend.

Toen Willem van Est theoloog en hoogleraar geworden was, publiceerde hij in 1603 onder de naam Guilielmus Estius hét standaardwerk over de martelaren : de *Historiae Martyrum Gorcomiensium*. Bij het onderzoek van de feiten door een kerkelijke rechtbank in 1619 bleek dit boek, dat gebaseerd is op de verklaringen van vele getuigen en minutieus speurwerk, volledig overeen te stemmen met de historische waarheid. Die zekerheid laat ons toe om waar wenselijk uitspraken van de martelaren

“letterlijk” aan te halen, in het besef dat de bewuste woorden ook werkelijk in die zin zijn uitgesproken.

DE WATERGEUZEN

Op 1 april 1572, dinsdag van de Goede Week, verschijnt kort na de middag een flottielje van een twintigtal onbekende schepen in de Maasmonding ter hoogte van het Zuid-Hollandse vestingstadje Den Briel. De

opvarenden vragen aan de plaatselijke veerman, die nieuwsgierig naar hen toe is geroeid, of er Spaanse soldaten in de stad zijn. Op zijn ontkennend antwoord sturen zij hem naar de stadsmagistraat met de eis dat men de poorten zou openen voor de medestanders van de prins van Oranje : het fameuze « *In naam van Oranje, doe open de poort !* » van de latere patriottische legende.

De vroede vaders van Den Briel hebben onmiddellijk begrepen dat zij te maken hebben met de gevreesde watergeuzen. Eerbare strijders voor de zaak van de onafhankelijkheid van de Nederlanden ? Allesbehalve : « Het zijn eerst en vooral zeeroovers, en van de ergste soort ; een asociale bende, gedreven door hebzucht en wraakzucht. De nieuwbakken piraten zijn gerecruteerd uit de be-rooide adel, uit polderjongens en schippers, op drift geraakte arbeiders en weggelopen geestelijken, uit heel dat reservoir van

onmaatschappelijken dat zich in 1566 de naam bedelaars (geuzen) als eretitel heeft gekozen » (D. De Lange, *De martelaren van Gorcum*, Utrecht-Antwerpen 1954, p. 95).

De watergeuzen loeren langs de mondingen van de grote rivieren op handelsschepen en plunderen kustdorpen. De prins van Oranje, die in openlijke opstand is gekomen tegen zijn suzerain, Filips II van Spanje, ziet in hen de kern van een militaire macht die zijn plannen kan dienen. Hij geeft hen zijn steun, en voor de piraten is dit

De terechtstelling van de 19 katholieke geestelijken in de turfschuur van Den Briel (Cesare Fracassini, 1867). Dit schilderij, dat in de Vaticaanse Musea hangt, werd door de Nederlandse bisschoppen aangeboden aan Pius IX ter gelegenheid van de heiligverklaring van de Martelaren van Gorcum in 1867.

een welgekomen vrijgeleide : « Hoewel bij naam afhankelijk van de Prins stonden de geuzen zich niet aan tucht ; terwijl zij voor de politiek van Oranje streden, vierden ze eigen roof- en moordlust bot. Admiraal de Coligny, het hoofd der Hugenenoten, gaf Oranje de raad orde te stellen op de vrijbuitelij en hun ondernemingen te regelen. Niet alleen diende de Spanjaard bestookt en de buit betracht, vooral diende hier of daar de hand op een zeestad gelegd om van daaruit het oproer in de nabije gewesten te ontsteken » (J. Meerbergen, *De HH. Martelaren van Gorcum*, Tongerlo 1928, p. 23).

Wanneer Den Briel op die noodlottige 1ste april 1572 bijna zonder slag of stoot valt – angst en lafheid hebben er meer mee van doen dan enig militair huzarenstuk – heeft Willem van Oranje zijn “La Rochelle” in handen : een vestingstad aan de Hollandse wateren die als uitvalsbasis zal dienen voor de Nederlandse opstand tegen Spanje, tegen Filips II en de hertog van Alva die met een grote troepenmacht gekomen is om orde op zaken te stellen.

De watergeuzen worden niet enkel door roofzucht gedreven maar evenzeer door felle haat jegens de katholieke godsdienst. De rebellie tegen Spanje is ook rebellie tegen Rome. De gereformeerde geest, die onder de piraten sterk om zich heen grijpt, uit zich bij hen vooral in gruweldaden tegen al wat “paaps” is.

In het veroverde Den Briel, waarover de oranje-blanje-bleuvlag wappert, moet men het al snel onder vinden. « In de kerken werden de beelden aan stukken geslagen en op het wachtvuur geworpen, de altaren afgebroken, en al wat waarde had geroofd, gewijde vaten ontheilgd, gewaad verscheurd en besmeurd. De parochiekerken van Sinte-Catherijne en van Sint-Pieter op het Maarland werden voor de ketterse dienst ingericht. Vooral de geestelijken moesten het ontgelden. In het Sint-Elisabethsklooster treffen de geuzen een monnik aan die niet tijdig had kunnen vluchten, door kerven zijn lichaam, snijden hem de oren af en nage len het ene op de kerkdeur, het andere op de stadspoort. Hendrik Bogaert, pastoor te Hellevloetsluis, hangt

DE GODSDIENST VAN DE PRINS VAN ORANJE

Willem van Nassau (1533-1584), de latere Prins van Oranje, kreeg in zijn kinderjaren een lutherse opvoeding op het stamslot van de familie Nassau, Dillenburg, gelegen in het Duitse rijk. Zijn moeder, Juliana van Stolberg, was een overtuigde protestantse die doordrongen was van de ideeën van Luther.

Op elfjarige leeftijd erfde Willem het prinsdom Orange in Frankrijk waaraan ook rijke bezittingen en voorrechten in de Zeventien Provinciën verbonden waren. Keizer Karel V eiste dat de jonge prins, die voorbestemd was om een belangrijke plaats binnen de adel van de Nederlanden te bekleden, tot het katholicisme zou overgaan en zijn verdere vorming aan het hof in Brussel zou krijgen. De ouders gaven hun toestemming en Willem ontpopte zich in de loop van de jaren tot een intelligent en ambitieus persoon met diplomatiek talent, van wiens diensten de keizer graag gebruik maakte.

Kort na de machtsovername door Filips II werd Willem van Oranje als vertegenwoordiger van de koning benoemd tot stadhouder van Holland, Zeeland en Utrecht. Hij keerde zich echter net als vele andere edelen steeds nadrukkelijk

ker tegen de “moderne” centraliserende politiek van Filips vertrouweling Granvelle, die in Brussel de lakens uitdeelde.

Na de dood van zijn eerste vrouw huwde Oranje in 1561 met Anna van Saksen. Dat werd door Filips II bepaald niet gewaardeerd : Anna was de dochter van de keurgraaf van Saksen, een vurig aanhanger van het gedachtegoed van de Reformatie. Wou Willem zich met dit huwelijk, dat hem schatrijk maakte, verzekeren van de steun van de lutherse Duitse vorsten als het tot een open conflict met de koning zou komen ?

Oranje en zijn medestanders slaagden erin Granvelle te doen afzetten en namen de touwtjes in handen. Toen zij opkwamen voor verdraagzaamheid tegenover de protestanten en verzachting van de plakaten tegen de ketterij, terwijl tegelijkertijd de beeldenstorm over de Nederlanden raasde, was de maat voor de koning vol : hij stuurde Alva met een enorme troepenmacht. Willem sloeg op de vlucht naar Dillenburg en gaf in 1568 het sein voor een gezamenlijke aanval vanuit verschillende hoeken door Franse hugenenoten, Bosgeuzen uit Engeland en Duits-lutherse troepen. Deze campagne,

die op een complete mislukking uitdraaide, betekende het begin van de Nederlandse Opstand tegen Spanje.

In de gebieden die tijdens de Opstand in zijn handen vielen streefde Oranje op godsdienstig vlak naar een tolerantiepolitiek. De vrije Nederlanden moesten in zijn visie een plaats worden waar iedereen zijn persoonlijke religieuze overtuiging zou kunnen beleven. « Zowel de paapsen als de protestanten moeten zonder enige belemmering godsdienstoefeningen kunnen houden », klonk het in 1572 op een vergadering van de Staten van Holland.

Maar al snel bleek dat dit ideaal niet realiseerbaar was : in de gewesten die zich losscheurden van Spanje zwaaide een kleine maar fanatieke en efficiënt georganiseerde minderheid van calvinisten de plak, en die wilden niet weten van verdraagzaamheid. Het calvinisme werd de enige toegestane godsdienst, terwijl katholieken uitgesloten en vervolgd werden. In oktober 1573 veranderde Oranje zelfs voor de derde keer van religie : hij ging over tot het calvinisme. De oorlog tegen Spanje was een godsdienstoorlog geworden.

Stadsgezicht van Gorcum in de zestiende eeuw (Anoniem, 1568). In het midden de Sint-Maartenskerk, waar Lenaert Vechel pastoor was en Claes Poppel onderpastoor. Links het kasteel dat de stad moest beschermen en de brede Maas. Op de voorgrond, tussen de akkers en de wallen, de rivier de Merwede.

aan een paal met afgehouden vingertoppen en tenen, het gelaat en de hals doorkerfd. Vincentius, een priester van 85 jaar, wordt vreselijk afgebeeld, “kwestie van na te speuren wat een grijskop zoal vermag te verduren...” Ze drukken een doornenkroon op zijn slapen, laden twee dwarsbalken op zijn schouders en binden hem op een wagen waarvan het horten het oude lijf ten einde beult. Eindelijk knopen de beulen hem op » (J. Meerbergen, *op. cit.*, p. 36).

« Niet iedere willekeurige boef kan martelaren maken ; daar behoort een eigen duivelse waardigheid toe », schrijft De Lange (p. 96). Het woord “bezetenheid” is hier meer op zijn plaats dan “waardigheid” : de watergeuzen waren van die bezetenheid doordrongen.

IN AFWACHTING VAN DE PASSIE

Gorcum, officieel Gorinchem, ligt op ongeveer een dagreis van Den Briel, 60 km meer landinwaarts. Het nieuws van de inname van het vestingstadje en de wreedheden die er begaan zijn verspreidt zich snel. De katholieke geestelijkheid van Gorcum is zich terdege bewust van de ernst van de toestand en het dreigend levensgevaar. De stille minderbroeder Nicasius van Heeze heeft al verschillende jaren tevoren voorzeggd “dat er een nieuwe vervolging te wachten stond, zo vreselijk dat de katholieken zich in holen en bossen zouden moeten verbergen om aan de moordzucht van de ketters te ontkomen” (De Lange p. 105). Zijn medebroeder Jeronimus van Weert, minder berustend van aard, klaagt het plichtsverzuim van de gezagsdragers aan : “Niemand bekommert zich meer om de bescherming van de godsdienst. De ketters leven ongehinderd, men laat ze maar. De plakATEN¹ worden niet uitgevoerd ; het geloofs-onderzoek slaapt” (p. 106).

Van een dergelijke lauwheid kan pastoor Lenaert Vechel, in Gorcum aangesteld in 1566, zeker niet beschuldigd worden : hij preekt veel en vurig tegen de nieuwe leer « met de eenvoudige zelfverzekerdheid van één die niet voor zichzelf spreekt maar uit kracht van een hogere roeping ; vanaf de preekstoel roept hij de parochie toe : “Als ik van hieraf tot u spreek zult gij niets dan de waarheid horen” » (p. 107). Op Paasdag

zelf zegt hij tijdens zijn sermoen : “Burgers van Gorcum, de ketters zijn nu meester in Den Briel. Het staat zeer te vrezen dat zij verder zullen komen. Hier in de kerk, onder mijn gehoor, zitten lieden die ook ons al bij voorbaat verkocht hebben ; het enige wat hun te doen overblijft is ons aan onze vijanden over te leveren. Ik voorzie dat deze troebelen martelaars zullen voortbrengen, maar ik ben bang dat ik zulk een grote glorie onwaardig ben. Immers, niemand wordt martelaar tenzij hij dat door een goed en zalig leven verdiend heeft” (p. 120).

De toekomst zal uitwijzen dat Gods genadewerk niet afhankelijk is van grote menselijke verdiensten... Nicolaas Pieck, de ondernemende gardiaan (overste) van het minderbroederklooster, formuleert dezelfde misvatting als hij op een dag tegen pastoor Vechel zegt : “De genade van de marteldood wordt doorgaans alleen vergund aan hen die haar verdiend hebben door hun leven. Want de heilige werken van het hele voorafgaande leven moeten dienen als voorbereiding op deze dood” (p. 121).

Al snel zetten bekommerde familieleden de geestelijken onder druk om bijtijds te vluchten. Zo krijgt onderpastoor Claes Poppel het bezoek van zijn oude vader, die helemaal uit Weelde is overgekomen om zijn zoon te overhalen de stad Gorcum te verlaten. Maar Claes wil zijn kudde in het uur van de hoogste nood niet in de steek laten en trekt zich op aan het woord van zijn Meester : « *Wie zijn vader of moeder meer bemint dan Mij, is Mij niet waardig.* » Vader Poppel gaat alléén terug, met tranen in de ogen maar diep in zijn hart oneindig fier op zijn zoon.

In dezelfde geest blijven de geestelijken van Gorcum allemaal op hun post, wachtend op de kelk die de Heer hen te drinken zal geven.

« VIVE LE GUEUX ! »

De hertog van Alva resideert in Brussel wanneer hij het bericht van de val van Den Briel verneemt. Hij besluit om de strategische havenstad Vlissingen, aan de monding van de Westerschelde, te versterken. Maar de Spaanse troepen die op Paasdag arriveren worden niet

(1) De van een koninklijk stempel voorziene ordonnances van Filips II met betrekking tot de bestrijding van de ketterij.

in de stad toegelaten : het volk is opgeruid en belet de stadsmagistraat om de poorten te openen. En meteen blijkt dat de Nederlandse opstand van bij het begin gesteund wordt door het buitenland : « Nu stroomden ook buitenlandse troepen toe : Tseraerts, een Brabants edelman, kwam als gouverneur vanwege Oranje met Waalse en Franse troepen overzee uit Frankrijk ; Engelse troepen, met oogluiking van hun regering uitgezeild, nestelden zich binnen de stad » (Pieter Geyl, *Geschiedenis van de Nederlandse stam*, Amsterdam/Antwerpen 1961, p. 273). De buitenlandse hulp is anti-Spaans maar ook anti-katholiek : de Fransen zijn hugenoten uit La Rochelle, de Engelsen gehoorzamen Elizabeth I.

De overgang van Vlissingen naar de kant van de Prins van Oranje is voor verschillende steden in Holland en Zeeland, waar de calvinistische rebellen zich steeds luider roeren, beslissend. Zij kantelen naar het kamp van de rebellie. Een meesterzet is de zorgvuldig geplande en voor Alva volkomen onverwachte aanval van Lodewijk van Nassau, de broer van Oranje, op de stad Bergen in Henegouwen, helemaal in het zuiden van de Nederlanden. « Nu begint de opstand aan alle kanten te branden. Alva, die zijn troepen al bijeen had om Holland en Zeeland te zuiveren, wendt zich bruusk om naar de zuidelijke grensstad ; de bedreiging van Brussel, het contact met de Franse hugenoten weegt hem zwaarder dan de zeehavens. Het Noorden kan wachten, en het neemt zijn kans waar. Terwijl Alva voor Bergen ligt en Lodewijk van Nassau vergeefs tracht de stad te bewaren, valt in Holland de ene stad na de andere de Prins toe » (De Lange p. 118) : op 19 juni Oudewater, op 20 juni Hoorn, op 21 juni Gouda, op 23 juni Alkmaar, op 25 juni Dordrecht. Het scenario van de “bevrijding” is overal hetzelfde : een bende watergeuzen trekt de geopende stadspoorten binnen en begint onmiddellijk aan de jacht op de *papen*. Zo sterven de franciscanenpaters van Alkmaar de marteldood.

In de ochtend van 25 juni verschijnen dertien geuzenschepen op de rivier de Merwede aan de voet van de stadswallen van Gorcum. Aan de scheepsmasten wapperen processievaandels, sommige piraten dragen kazui-fels, anderen drinken ostentatief uit miskelken. De meeste inwoners van Gorcum zijn geschokt als zij vaststellen dat de aanhangers van de Prins en de vrijheid zich gedragen als kerkschenners. Maar de angst overstemt de verontwaardiging, en niemand blijkt bereid om de kapers een strobreed in de weg te leggen. De laatste weerstand wordt gebroken door de propagandapraatjes van de vijfde colonne in de stad : aan de oude religie zal niet geraakt worden, de geuzen zullen de Tiende Penning¹ afschaffen, de prijzen van meel en brood zullen omlaag gaan !

De katholieke vooraanstaanden, die van de geuzen het ergste te vrezen hebben, trekken zich terug in het

kasteel van Gorcum, dat onder leiding staat van de regeringsgetrouwe baljuw. Onderpastoor Poppel brengt er ook het Heilig Sacrament in veiligheid. Tot op het laatst weigeren hij en pastoor Vechel echter om hun kudde te verlaten, net zoals de minderbroeders onder de hoede van hun gardiaan in hun klooster aan de Arkelstraat willen blijven.

Heel vroeg in de morgen van 26 juni draagt Claes Poppel voor de laatste keer het H. Misoffer op in de Sint-Maartenskerk. Wanneer daarna blijkt dat het tij definitief gekeerd is en niemand van hun medeburgers nog naar hen luistert, laten de wereldpriesters zich overtuigen om bescherming te zoeken in het kasteel. Gardiaan Pieck roept ondertussen zijn broeders bijeen ; hij weet dat de meesten sterk staan in het geloof als eiken, maar dat er een paar zwakkeren bij zijn die de kans moeten krijgen om zich met behoud van geloof en geloften uit het levensgevaar te redden. Daarom trekt hij aan het hoofd van zijn gemeenschap naar het kasteel. Hij zelf was liever gebleven, « maar hij droeg de last van hun zaligheid. Hoeveel het hem ook kostte, hij moest bij de broeders blijven om hen te sterken en voor te bereiden, voor te gaan als het nodig was » (De Lange p. 139).

Kort na de middag capituleert de stadsmagistraat. De Kanselpoort zwaait open en de watergeuzen marcheren naar het stadhuis onder leiding van een zekere Marinus Brant, een voormalig binnenschipper die het tot geuzenkapitein geschopt heeft. Aan de samengetroekte menigte maakt hij het nieuwe regime bekend. Hij vraagt hen om trouw te zweren aan de koning en aan zijn stadhouder over de Nederlanden, Willem van Nassau, prins van Oranje ; om moedig te weerstaan aan de tiran Alva en om vast te houden aan het zuivere Evangelie en vijand te zijn van wie dit belaaft.

« In de opwinding van het ogenblik ziet de menigte grif de dubbelzinnigheid van deze eed over het hoofd. Wat deert het hun dat zij in één adem trouw zweren aan de koning en aan diens verklaarde tegenstander, de Prins, en dat het zuiver Evangelie een onzuivere bij-smaak heeft... » (De Lange p. 141). “*Vive le gueux !*” roept Brant, en het volk antwoordt als uit één mond : “*Vive le gueux !*”

EEN HELLENACHT

Hoe vastberaden de baljuw ook is, hij beschikt over onvoldoende soldaten en het kasteel verkeert in te slechte staat om een aanval van de geuzen te kunnen weerstaan. Die maken zich trouwens meester van de stadskanonnen, waarmee zij het pleit snel in hun voordeel kunnen beslechten. Marinus Brant belooft lijfsbehoud en vrije aftocht voor iedereen, ook de geestelijken, als men de strijd staakt. Dat hij met gespleten tong spreekt, is voor Nicolaas Pieck onmiddellijk duidelijk : “Vrienden, wat baten eden aan mensen gezworen, als eden aan God gezworen vertrappt worden ?” (Meerbergen p. 118).

(1) De fameuze belasting die Alva in 1569 aan de Nederlanden wilde opleggen en die inhield dat tien procent van alle verkoop van onroerende goederen (etenswaar, kleding, enz.) naar de staat zou gaan. Uiteindelijk is dit plan nooit ten uitvoer gebracht, maar het verzet tegen de Tiende Penning werd voor de rebellen wel een handig propagandamiddel !

De geestelijken worden gescheiden van de katholieke leken en samengedreven in een zaal, waar hoge ladders en touwen hen bang moeten maken alsof zij zo dadelijk zullen gehangen worden. Maar de toekomstige bloedgetuigen verbijten zwigend hun angst en bidden in stilte. De woedende beulen jagen hen daarop de ondergrondse kerker van het kasteel in, waar hen een vreselijke nacht te wachten staat.

Enkele dronken geuzen komen plots binnen en eisen een zogezegde schat op die het *papen-gebroed* ergens moet verstopt hebben.

– “Ik ben gereed”, klinkt een stem, en Lenaert Vechel komt naar voren en werpt zich op de knieën, bereid om als eerste de dood in te gaan.

– “Geen bloed, maar zilver en goud!” schreeuwen de boeven, en ze duwen hem opzij.

Eén van de kerels stoot nu Claes Poppel vooruit.

– “Geld en goud, papist, of je leven!”

Geen antwoord. De geus richt een geladen pistool op zijn slachtoffer.

– “Hé, offeraar, waar is nu je slangenmond? En je grootspraak dat je graag voor je religie zou sterven?”

– “Ja... Graag sterf ik voor het katholiek geloof, en vóór alles voor de leer dat Jezus Christus in het hoogwaardig sacrament tegenwoordig is onder de gedaanten van brood en wijn.” En dan, luid: “Heer, in uw handen beveel ik mijn geest!”

Maar het schot gaat niet af, want de geldzucht is niet bevredigd. Ze slaan het koord van een minderbroeder om Poppels hals, gooien het andere

Gardiaan Nicolaas Pieck wordt in de kerker van het kasteel met zijn eigen koord aan de deur opgehangen. Detail van het altaar van de martelaren van Gorcum in de kerk van Sint-Jan Evangelist te Elshout (Noord-Brabant), 1888.

Pastoor Lenaert Vechel houdt zijn laatste preek in de kerk van Gorcum over de maagdelijkheid van de Moeder Gods, tot grote woede van de aanwezige protestanten. Detail van het zijaltaar in de bedevaartskerk van Den Briel, ca. 1880.

eind over een op een kier staande deur en snokken hem steeds weer opnieuw op, roepend om de schat, tot de onderpastoor reutelend het bewustzijn verliest.

Nu keren de “bevrijders” zich tegen de gardiaan, die zij schoppen en met hun vuisten bewerken om hem te dwingen een gefantaseerde bergplaats te verklappen. Ook Nicolaas Pieck wordt aan de deur gehangen, maar het uitgerafelde koord breekt en de overste valt met het hoofd hard op de grond. Om te zien of hij nog leeft schroeien zij met een brandende kaars zijn gezicht, en als er geen reactie komt laten ze hem voor dood achter – maar hij ligt enkel in zwijm.

Negen nachten zal deze kruisweg duren, en niemand van de martelaars wordt gespaard. Hun folteraars houden bij het vallen van de avond drinkgelagen en dalen dan stomdronken de trappen naar de kerker af om hun godsdienstaat bot te vieren op hun slachtoffers. Doden doen zij echter niet – nog niet.

DE LAATSTE PREEK VAN LENAERT VECHEL

Op maandagochtend wordt pastoor Vechel uit de kerker gehaald: hij moet enkele ter dood veroordeelde burgers, persoonlijke vijanden van de geuzen, in hun laatste ogenblikken bijstaan. Na de onrechtvaardige executie voelen de nieuwe machthebbers

hoe het ongenoegen bij de omstaanders de kop opsteekt en hoeveel sympathie er uitgaat naar de pastoor. Marinus Brant laat hem naar het stadhuis brengen en belooft hem tijdelijke bewegingsvrijheid, op één voorwaarde :

– “Over twee dagen is het Maria-Visitatie, dan moet je een openbare preek houden. Je weet hoe je in het vervolg moet preken”, klinkt het.

– “Ja zeker, ik weet heel goed hoe ik moet preken, en dat zal ik laten zien ook.”

De geuzen hopen het praatje te kunnen verspreiden dat de pastoor afgefallen is van het oude geloof en daarom op vrije voeten gesteld. Maar Lenaert Vechel ziet een uitgelezen kans om zijn kudde én zijn beulen nog eenmaal publiekelijk de waarheid van de katholieke godsdienst voor te houden. Vóór een volgelopen kerk preekt hij vurig over “de glorieuze Maagd Maria, de Moeder Gods, de Koningin van de hemel, die voor en na de geboorte van het goddelijk Kind reine en ongeschonden maagd is gebleven. Zó leert de katholieke waarheid over de Allerheiligste Maagd en Moeder Gods. En mochten er onder u, mijn toehoorders, zijn die geen vrede hebben met mijn woord, en nog twijfel voeden, dat ze dan tot bij mij komen. Ik zal hen de katholieke waarheid grondig uitleggen en grondvesten op de Schriften en andere hechte bewijzen. Volhard in het geloof, burgers van Gorcum ! Buiten het katholiek geloof is er geen zaligheid. Mijn schapen, gedenk wat ik u geleerd heb en houd krachtig vast aan mijn onveranderde verkondiging. Ik ben bereid voor dit geloof goed en bloed te geven als het van mij gevraagd wordt.”

De katholieken zijn diep onder de indruk, de geuzen woedend. Vechel moet zo vlug mogelijk terug de kerker in, oordelen ze, en daarna omgebracht worden samen met de andere « godvreter » – de afschuwelijke blasfemische term die de fanatiekelingen om de haverklap in de mond nemen. Het officieel bevel tot de terechtstelling is trouwens ondertussen overgemaakt door Lumey, graaf van der Marck, de leider van de watergeuzen die zich in Den Briel bevindt.

EEN GODSLASTERLIJKE PROCESSIE

Zaterdag 5 juli. Terwijl de avond daalt, het geveesde uur van de verschrikking, stormen de dron-

ken geuzen nog eenmaal de keldergevangenis binnen en rukken de gevangenen hun kleren af, op hun onderhemd na. Wie zich verzet of protesteert, wordt geslagen.

Rond middernacht gaan bewakers en gevangenen op weg. De stad mag niet weten dat haar herders verdreven worden, want men wil geen sympathiebetuigingen meer riskeren. De toekomstige martelaren worden aan boord gebracht van een schuit die klaarligt. Ze zijn met negentien nu, nadat sommigen afgevallen zijn en anderen erbij gekomen : 11 minderbroeders, 2 norbertijnen, 1 dominicaan, 5 wereldpriesters. De oudste is bijna negentig, de jongste twee vooraan in de twintig. « Achter dit alles werkt God zelf en kiest zijn getuigen. Hij heeft zijn graan gedorst en de wan in de wind gehouden, het kaf is verstrooid. De groep die daar over de rivier vaart in het donker is de beste keus die Hij zich uit Gorcum bijeen kon lezen. Het getal heeft Hij vastgesteld : negentien martelaren zullen zijn Naam in Den Briel belijden » (De Lange p. 215).

Op zondagmorgen meert de boot aan in het geuzenbolwerk. De geestelijken worden van op de kade bespot en beschimpt. Een godslasterlijke processie wordt in gang gezet : twee aan twee vastgebonden en voorafgegaan door de beul en een processievaandel moeten de martelaren naar het galgenveld stappen, er driemaal omheen lopen en samen het *Salve Regina* zingen. Vervolgens gaat het richting stad. “ Zingen ! ”, wordt er geroepen, en spontaan heffen de ter dood veroordeelden, hun stemmen verzwakt door de onmenselijke beproevingen van de afgelopen week, het *Te Deum* aan. Matrones langs de weg besprenkelen de proces-

De spotprocessie in Den Briel : de geuzen dwingen de geestelijken met knuppels om onder het zingen van hymnen rond de galg te lopen. Links is de turfschuur te zien waar de martelaren hun hemelse kroon zullen verwerven. Anoniem, ca. 1700.

siegangers met natte bezems : “ Asperges me ! ” roepen ze schel – want al wat heilig is, moet vertrapt worden. « Het heilige heeft hen jarenlang gebonden gehouden, nu is eindelijk het ogenblik gekomen dat zij hun ongebondenheid kunnen botvieren op het heilige » (De Lange p. 224).

Op de markt wacht de martelaren opnieuw een galg, weer moeten zij er driemaal rondlopen. Nu bidden zij de litanie van alle heiligen : “ Alle heilige martelaren, bid voor ons ! ” Dat is duidelijk te veel voor de geuzen, en het regent slagen en stompen. Op een teken van Lumey worden de negentien afgevoerd naar een smerige krocht onderaan in de stadsgevangenis. De beker van het lijden is nog niet tot op de bodem leeggedronken.

« De martelaren zijn zoenoffer voor een hele geestelijkheid die al jarenlang te kort geschoten is, en het éne talent begraven heeft om in rustige lauweheid de tredmolen van haar bediening af te sloffen. Er is gezondigd, hier in Den Briel en elders evengoed, maar wat erger is : er is zoveel verzuimd, er was zo weinig ijver voor het Rijk Gods en voor de eer van 's Heren huis » (De Lange p. 222). De monniken die hun kap over de haag gooiden, de lauwe en middelmatige kanunniken en prebendenjagers, de afgefallen pastoors en de geestelijken die in concubinaat leefden : « Dit alles moet hier geboet worden en verzoend » (*ibid.*).

Vechel zover krijgt dat zij hun gehoorzaamheid opzeggen aan de Opperherder – de Antichrist, voor Lumey en zijn trawanten – dan is een bres geslagen in de weerstand van de *papen*.

Het twistgesprek gaat de volgende ochtend door. Predikant Cornelissen stelt het onderwerp voor :

– Cornelissen : “Ik stel voor het zuiver Woord Gods, dat tot nu toe door de onware prediking en de bedorven uitleg van de papisten vervalst is.”

– Vechel : “En wat is dan het zuiver Woord Gods ?”

– Cornelissen : “Het Oude en Nieuwe Testament.”

– Vechel : “Wat versta jij onder het Oude en Nieuwe

Reliekschrijn van de martelaren van Gorcum in de Sint-Niklaaskerk te Brussel. Het schrijn uit 1868 is vervaardigd in verguld koper en is van de hand van Franz Xaver Höllner.

GELOOFSGETUIGENIS

Na de middag worden de negentien, in de gevangenis aangevuld met vier priesters die elders door de watergeuzen gevangen genomen zijn, op het stadhuis onderworpen aan een verhoor. Wat is de bedoeling ? Het op de proef stellen van hun geloofstrouw, want « een afvallige paap is de geuzen nog liever dan een dode » (De Lange p. 230). Drie laten zich verstrikken in dubbelzinnige antwoorden, en worden dan ook ogenblikkelijk afgezonderd van de anderen die pal staan in het katholiek geloof ; de calvinisten hopen deze drie angstige weifelaars nog in hun kamp te krijgen.

De geuzen beraden zich. Hoe kunnen zij er nog meer doen afvallen ? Ze besluiten om een tweede ondervraging te houden, deze keer in de vorm van een twistgesprek tussen de leiders van de geestelijken en hun eigen calvinistische predikanten. Het debat zal over één enkel punt gaan : de Paus. Als men Pieck en

Testament ? Zijn dat de geschriften van het Oude en Nieuwe Testament ?”

– Cornelissen : “Ja.”

– Vechel : “Van wie heb jij de leer en de zekerheid ontvangen dat de Schriften van beide Testamenten het Woord Gods zijn ? Wie heeft jou dat overgeleverd, en welk bewijs kan je daarvoor aanvoeren ?”

– Pieck : “Neem jij het Evangelie aan ? Van wie heb je dat ontvangen ? Wie heeft je geleerd dat het ene evangelie door de apostel Mattheüs, het andere door Joannes geschreven is ?”

De predikant is in verwarring gebracht. Hij beseft maar al te goed waar dit zal op uitlopen en blijft het antwoord schuldig. Gejoel en dreigementen bij de geuzen : “Hang ze op, hang ze op !”. « Dit is voorlopig nog het beste argument voor de nieuwe religie », besluit De Lange fijntjes (p. 238). De kampioenen van het geloof worden snel afgevoerd.

DE MARTELDODD IN DE TURFSCHUUR

Dinsdagavond geeft Lumey dan eindelijk het bevel om de geestelijken zonder verder uitstel te executeren in het oude klooster Te Rugge, op enkele kilometers van Den Briel.

De *dies natalis* van de martelaren is aangebroken : de nacht van dinsdag 8 op woensdag 9 juli 1572. Het uur van de duisternis. De gevangenen worden onder soldatenescorte weggevoerd, nadat Nicolaas Pieck hen een laatste maal aangespoord heeft : “Wees niet bevreesd, vrienden, voor de tijdelijke dood of de harde pijnen die ons te wachten staan. Denk eraan dat het lijden van deze tijd niet opweegt tegen de toekomstige heerlijkheid die ons geopenbaard zal worden !”

De laatste tocht duurt bijna twee uur. Onderweg biechten de twee aan twee vastgebonden martelaren aan de dichtstbijzijnde priester onder hen. Het klooster van Te Rugge is kort tevoren door de geuzen in brand gestoken, maar de turfschuur staat nog overeind. Daar zullen de *papen* gehangen worden, beslissen de beulen. De geestelijken worden naar binnen geduwd en de soldaten brengen met ladders en touwen alles in gereedheid. In een laatste navolging van de Passie van de Heer wordt nu ook de overblijvende schamele kledij de gevangenen van het lichaam gerukt.

Gardiaan Pieck is de eerste die aangewezen wordt om te sterven. Hij geeft ieder van zijn medebroeders de vredeskus en klimt op de ladder terwijl hij hen aanmoedigt om standvastig te zijn. Daarop begint de eerste martelaar aan zijn hemelvaart...

Een predikant en enkele felle calvinisten dringen zich tussen de veroordeelden. Zij kiezen de jongste en kwetsbaarste geestelijken uit en proberen hen tot geloofsafval te bewegen, in ruil voor het leven. Lenaert Vechel onderkent het gevaar en dringt zijn zwakkere lotgenoten naar het midden van de groep. “Spreek niet met de ketters”, roept Nicasius van Heeze, “begeef u niet in redeneringen. Zeg hun alleen dat jullie geloven alles wat de H. Roomse Kerk leert !” Alleen de jonge lekenbroeder Hendrik laat zich bepraten. Hij is bang, en als één van de geuzen hem om zijn leeftijd vraagt, zegt hij dat hij zestien is in plaats van achttien ; de beulen halen hem uit de groep en maken hem los.

Achtereenvolgens sterven nu Jeronimus van Weert, Lenaert Vechel, Nicasius van Heeze en Claes Poppel. Nog één valt af : de minderbroeder Willem van Luik. Hij verklaart zich bereid om zijn geloof af te zweren en wordt snel naar een hoek van de schuur gevoerd. Als laatste wordt Andries Wouterszoon, pastoor van Heinenoord, opgeknoopt ; zijn priesterleven was allesbehalve voorbeeldig, maar zijn standvastig geloof wist zijn zonden uit.

Het is vier uur in de morgen wanneer de beulen vertrekken. Aan de balken in de schuur hangen negen-

tien martelaren voor het geloof. « Twaalf dagen hebben zij van uur tot uur de dood verwacht, vele malen meenden zij voor het einde te staan ; dan ging de beker weer aan hen voorbij. Nu rusten zij eindelijk in de Heer, en zijn in vrede. Geen angst, geen wilde fantasie die hen verlamt, geen pijn en geen hoon, de kruisweg is volbracht. Zij zien de werkelijkheid waarin zij standvastig geloofd hebben en waarvoor zij hun leven geofferd hebben. Christus neemt hen bij de hand en leidt hen binnen in de zegevierende Kerk waar allen één zijn in lofprijzing en dankzegging aan het Lam, dat voor ons geleden heeft » (De Lange p. 258).

De haat van de geuzen laat zelfs de lijken niet in vrede. Onder de blikken van nieuwsgierige Briellenaren worden de lichamen de volgende ochtend op weerszinwekkende wijze onteerd. Oren, neuzen, tenen en schaamdelen worden afgehakt en als trofeeën verdeeld. Men dwingt de afgefallen broeder Hendrik om het lijk van zijn overste te doorschieten met een haakbus.

Tenslotte krijgen enkele verontwaardigde Gorcumers met een beurs geldstukken van Lumey gedaan dat hij de martelaren laat begraven. Onder de balken worden kuilen gegraven waarin men de lichamen laat vallen ; een laag aarde bedekt de negentien doden, zonder verdere aanduiding.

DE VERERING

In de nacht zelf van hun sterven verschijnen de martelaren, in witte gewaden en met goud gekroond, aan een burger van Gorcum, Matthias van Turnhout, die aan het bidden is voor de verlossing van de gevangenen. Ook Matthias van Est, een oom van Rutger en Willem, ziet hen rond dezelfde tijd verschijnen in hun aardse kledij. Kort daarna komen de eerste meldingen van wonderbare genezingen op voorspraak van de martelaren.

De turfschuur wordt afgebroken in 1593. In 1615, tijdens het Twaalfjarig Bestand tussen het Zuiden en het Noorden, slagen twee paters franciscanen erin om de stoffelijke resten terug te vinden. Ze graven ze op en brengen ze in het geheim over naar het klooster van de minderbroeders in Brussel, hoofdstad van de Spaanse Nederlanden. Een belangrijk deel van de relieken wordt nog steeds bewaard in de Brusselse Sint-Niklaaskerk, aan de Boterstraat. Andere relikwieën bevinden zich tegenwoordig ondermeer in Den Briel, in het priesterseminarie van Haarlem en in de Rooms-katholieke kerk van Gorcum.

De zaligverklaring vindt plaats in 1675. In 1867 verklaart de Z. Paus Pius IX de « martelaren van de Eucharistie » heilig en laat hen opnemen in het Romeins *Martyrologium*.

redactie KCR

Ben Hartmann, *De Martelaren van Gorcum volgens het getuigenis van Guilielmus Estius geschreven in 1572*, Oegstgeest, Colomba, 2009 (80 blz.)

Nederlandstalige uitgave van *Il est Ressuscité ! La Contre-Réforme Catholique au XXIe siècle*.

Stichter : abbé Georges de Nantes, Maison Saint-Joseph, F-10260 Saint-Parres-lès-Vaudes.

Verantwoordelijke uitgever : E. Govaerts, Postbus 14, B-2650 Edegem.

Abonnement : € 10. Steunabonnement : vanaf € 15. Buitenland : € 12.

Rekening 000-3302057-80. IBAN : BE 47000330205780. BIC : BPOTBEB1.

Internet : www.crc-resurrection.org – E-mail : hij.is.verrezen@gmail.com